

The background of the image is a dark, moody landscape. At the top, there is a horizontal band of light, possibly a sunset or sunrise, with streaks of blue and white light. The rest of the image is mostly black and dark blue, suggesting a night sky or a deep, dark sea. The overall mood is mysterious and dramatic.

Κ
Α
Τ
Α
Φ
Υ
Γ
Ι
Ο
Μ
Π
Λ
Ε

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το "Καταφύγιο Μπλε" είναι ένα περιβάλλον, δομημένο με τη μορφή μιας θεατρικής παράστασης, αποτελούμενο από τρεις εγκαταστάσεις, με συνδυαστικά στοιχεία της αφήγησης τον ήχο και το φως. Το έργο αναφέρεται στα στάδια της αποδοχής της εν δυνάμει απώλειας. Το στοιχείο της θάλασσας αντιμετωπίζεται ως το οικείο και προσεγγίζεται μέσα από τη διερεύνηση της έννοιας του νερού. Στη σειρά των εγκαταστάσεων παρουσιάζεται η σχέση του νερού με τον χρόνο. Η αφήγηση ξεκινάει από το στάδιο της σιωπής και της αδράνειας, μετατοπίζεται στην εν - όχληση: το σημείο που οι σκέψεις αναδύονται από τον βυθό στην επιφάνεια και καταλήγει στον όχλο (οχλώ: ανακινώ ύδωρ) προσεγγίζοντας τη δυναμική του πλήθους ως την έκκληση για μια ύστατη αντίδραση.

Λέξεις κλειδιά: κύμα, θάλασσα, καταφύγιο μπλε, όχλος, σιωπή, ενόχληση, μπλε, θάνατος.

"Shelter Blue" is an environment, structured in the form of a theatrical performance, consisting of three installations, with sound and light as connecting elements of the narrative. The work refers to the stages of acceptance of potential loss. The element of the sea is treated as the familiar and approached through the exploration of the concept of water. In the series of installations the relationship of water to time is presented. The narrative starts from the stage of silence and inertia, shifts to annoyance: the point where thoughts emerge from the bottom to the surface and ends in the mob (in the ancient Greek sense of mob as a verb: I stir up water) approaching the dynamic of the crowd as the call for an ultimate reaction.

Key words: wave, sea, blue shelter, mob, silence, disturbance, blue, death.

ΑΝΩΤΑΤΗ ΣΧΟΛΗ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ (Μ.Ε.Τ)

ΚΑΤΑΦΥΓΙΟ ΜΠΛΕ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΑΘΗΝΑ ΠΑΥΛΟΥ - ΜΠΕΝΑΖΗ

Αθήνα 2021

Τριμελής Επιτροπή

Μάριος Σπηλιόπουλος, Καθηγητής Α.Σ.Κ.Τ (Επιβλέπων)
Βασίλης Βλασταράς, Αναπληρωτής Καθηγητής Α.Σ.Κ.Τ.
Νίκος Ερηνάκης, Διδάκτωρ Φιλοσοφίας

Copyright Αθίνα Παύλου- Μπενάζη

All rights reserved © Με επιφύλαξη πάντος δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αναδημοσίευση, μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της παρούσας διατριβής, χωρίς τη ρητή προηγούμενη εγγραφή άδεια του/της συγγραφέα/ως. Κατ' εξαίρεση, επιτρέπεται η μεμονωμένη αντιγραφή τμημάτων του περιεχόμενου για εκπαιδευτικό σκοπό, χωρίς πρόθεση εμπορικής ή άλλης εκμετάλλευσης, και πάντα υπό την προϋπόθεση της αναγραφής της πηγής προέλευσης του, χωρίς αυτό να σημαίνει καθ'οποιονδήποτε τρόπο παραχώρησης δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας / της διατριβής, από την Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών δεν υποδηλώνει απαραίτητως και αποδοχή των απόψεων του/ της συγγραφέα/ ως.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	10
Είμαι / Είσαι	11
Καταφύγιο μπλε.....	11
Η θέση του τοπίου και η Ρόη.....	12
Εισαγωγή στη σιωπή και στον όχλο.	15
Σιωπή.....	17
Ενόχληση /Οχληση.....	19
Όχλος.....	21
Εμείς	25
Η φορά που ο κόσμος σταμάτησε και παρατήρησε ότι είναι φόνος.....	29
Το τοπίο ως αίσθηση της κοινωνίας.....	35
Το έργο.	39
Μάρμαρο γυαλί.....	41
Βίντεο - ήχος.....	44
Φωτογραφίες.....	49
Εικαστικές Επιρροές	53
Βιβλιογραφία	55
Ευχαριστίες	58

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στο Καταφύγιο Μπλε ορίζω το κύμα ως αυτό-πορτρέτο και αναζητώ στο εσωτερικό του την σιωπή και τον όχλο. Δημιουργώ ένα περιβάλλον-εγκατάσταση μέσα από τα ερεθίσματα και τις συνθήκες που βιώνω, αναπλάθοντας την ψυχολογία και τις αναζητήσεις μου.

Στο σύνολό του, προσπαθώ να κρατήσω την αίσθηση του τοπίου και συγκεκριμένα της θαλασσογραφίας. Σκοπός, είναι να αποτυπώσω την αναζήτησή μου μέσα σε ένα καταφύγιο, αλλά και να τοποθετήσω την έννοια του νερού σε σχέση με τη γέννηση και τον θάνατο, εστιάζοντας στο «οδεύοντας προς το θάνατο». Αναζητώ τη διατύπωση του ιδανικού τάφου μέσα σε μια κοινωνία που κινείται από την αδράνεια προς την εξέγερση, αλλά και σε έναν άνθρωπο που κινείται προς τον θάνατο.

Το έργο χωρίζεται σε δυο μέρη, αφενός στο είμαι/είσαι και στο εμείς και αφετέρου στην σιωπή και στον όχλο, αλλά προτιμώ να συνυπάρχουν κάτω από το πέπλο ενός μπλε βυθού. Ίσως επειδή είναι εξίσου πραγματικά και αλληλοσυμπληρούμενα, αλλά ίσως και από καθαρή αδυναμία να τα προσεγγίσω ξεχωριστά.

Σε μια εσωτερική αναζήτησή ένιωσα την ανάγκη αιτιολόγησης των σκέψεων μου προκειμένου να συνεχίσω, κι έτσι πήγα πάλι στην αφετηρία μου - την ανάγκη δημιουργίας κύματος.

Ξεκίνησα να βρίσκω απαντήσεις κοιτάζοντας παλαιότερα έργα και να γράφω αυτά που δεν ήθελα, βγάζοντας με δυσκολία τις πίσω σκέψεις μου μπροστά. Κατέληξα ότι ο φόβος μου δεν είναι ο θάνατος, αλλά το πως και που πεθαίνει κανείς.

Όταν σε καταλαμβάνει ο φόβος ότι ο άλλος πιθανόν να πεθάνει και ζεις με αυτήν την πιθανότητα, εγκλωβίζεσαι, ώσπου το αποδέχεσαι και ξεκινάς να ζεις ακόμα και αν γνωρίζεις ότι είναι ένας φαύλος κύκλος πριν το κλείσιμο της αυλαίας.

Το 2020-2021 μας στερήθηκε ένα μεγάλο κομμάτι κίνησης. Βρεθήκαμε σε μια κατάσταση πρωτόγνωρης αδράνειας με την σκέψη να κινείται πιο γρήγορα από το σώμα. Στην αρχή, η αίσθηση της δράσης υπήρχε, όποτε η πάλη για δημιουργία λειτουργούσε. Στη συνέχεια άρχισε να υπολείπεται η δράση. Η γνώση αυξάνονταν οι ιδέες διαμορφώνονταν και οι πράξεις κατέληγαν στον βυθό. Μετά γυρνάγαμε στην αδράνεια μας .

Η κοινωνία είναι ένα αναπόσπαστο ερέθισμα στην δημιουργία ενός έργου, αλλά ο εγκλεισμός δημιουργεί δίνες στην σκέψη και στην ζωή. Τα γεγονότα αρχίζουν να τρέχουν γύρω σου και αδυνατείς να παραμείνεις θεατής. Ο προσωπικός με τον κοινωνικό βίο αρχίζουν να συγκρούονται. Ξεκινάς να σιχαίνεσαι εσένα και το κλειστό δωμάτιο. Σηκώνεσαι και βγαίνεις στον δρόμο και ξαφνικά νιώθεις ότι δεν είσαι μόνος-η. Το "εμείς" παρασύρει το «είμαι», οι φωνές καλύπτουν την μοναξιά και την σιωπή και κινείσαι ξανά.

Αλλά μετά έσβησαν κι αυτές...

Επέστρεψα στον φαύλο κύκλο, διαβάζω αυτούς που δεν μπορούν να αντέξουν την σάρκα τους και φοβάμαι να αφήσω την αντίδραση που με παρακινούσε, αλλά αυτή πάλι απομακρύνεται. Νιώθω αδύναμη και χρησιμοποιώ εικόνες μέσα από τη μοναξιά και τη

συναισθηματική παραίτηση του A. Artaud για νιώσω ενεργή, ενώ σκέφτομαι ότι τελικά δεν είμαστε και τόσο διαφορετικοί. Και μετά ξανά να ψάχνω το γιατί και ξανά μπαίνω στην δίνη μου.

Και στο τέλος ήρθαν οι εικόνες που θα ήθελα να γίνει όχλος το «εμείς» και να γίνω μέρος του όμως δεν έγιναν. Τελικά τι κάνεις όταν θες να φύγεις και δεν έχει να πας πουθενά;

Είμαι ακόμα στον βυθό και αναζητώ την επιφάνεια.

ΕΙΜΑΙ / ΕΙΣΑΙ

Αφουγκράζομαι το περιβάλλον και βουτάω, τώρα όλα ακούγονται αλλιώς, δεν μπορώ να ανέβω όσο και αν θέλω να γυρίσω στην επιφάνεια. Κάτι με κρατάει κάτω. Το ξανά σκέφτομαι, τι με κρατάει κάτω; Οι επιλογές μου, οι επιλογές τους δεν ξέρω ξεκάθαρα, ξεκινάω να νιώθω οικία. Τελικά θα κάτσω λίγο ακόμα.

Καταφύγια μπλε.

Κάποτε έγραψε ένα μυθιστόρημα «το καταφύγιο μπλε» αλλά καταστράφηκε. Ποτέ δεν το είδα, ούτε το διάβασα, αλλά από μικρή το έψαχνα μέσα σε κείμενα, και σκεφτόμουν βυθούς, σκοτεινούς μπλε ουραμούς και μοναχικούς ανθρώπους, μέχρι που έγιναν αυτά τα ίδια τα καταφύγια μου. Από παιδί μου άρεσε να δείχνω τα συναισθήματα μου, αλλά δεν μπορούσα να μιλάω για αυτά, το δέσιμο με τα βιβλία λειτουργούσε, γιατί μπορούσα να τα δείχνω χωρίς να χρειάζεται να μιλάω. Ήταν ο ιδανικός διάυλος επικοινωνίας: μπορούσα να λυπηθώ, να στεναχωρηθώ και να βρω την ταύτιση, χωρίς να χρειαστεί να πω τον πραγματικό λόγο ούτε και να χρειαστεί να το κάνω στον πραγματικό χρόνο.

Πλέον η εικόνα του καταφυγίου μπλε υπάρχει μέσα στην παραγωγή ενός έργου, γιατί εκεί μπορώ να ξεράσω όσα με πνίγουν, όσα με κρατάνε κάτω και όσα κοιτάω και θέλω να τα

φτάσω. Παράλληλα τα θεατρικά έργα και τα ποιήματα συνεχίζουν να με συνοδεύουν, προκειμένου να με βοηθήσουν να τα μεταδώσω. Όσα διαλέγω να διαβάζω είναι μια κατάσταση μου. Έτσι θα τα χρησιμοποιήσω και τώρα. Αυτή την φορά είναι πρόζες από συγκεκριμένα κείμενα που είμαι εγώ, κι αν δεν είμαι εγώ είναι αυτός. Αλλά θα τον κρατήσουμε ως αυτόν.

Αυτά είναι τα καταφύγια μπλε. Η επιφάνεια, ο βυθός και τα βαρίδια μου.

Η θέση του τοπίου και της ροής

Θα μπορούσα να αναλύω τοπία που χαραχτήκαν μέσα μου, στα οποία κατέφυγα και που έγιναν καταφύγια και ανάκληση του ίδιου του είμαι.

Γνωρίζω ότι είναι η ροή που τα διακατέχει, είτε σε μια θάλασσα είτε σε ένα ποτάμι ή ακόμα και σε ένα αγέρωχο βουνό. Ακόμα και στην ίδια μας τη ζωή, κινούμαστε, ξεπερνάμε και πορευόμαστε.

Ίσως η εικόνα του τοπίου μου είναι μια πρόζα του S.Beckett. Είναι από αυτά τα κείμενα που δεν πρέπει να σταματά κανείς σε σημεία, για να μην κοπεί η ροή τους, αλλά επίσης και για να παραμένω ειλικρινής, χωρίς να προσπαθώ να διαφεύγω.

Αν το έργο μου είναι το «εγώ» μου, ας μιλήσω για το «είμαι».

«Ξαφνικά, όχι τελικά επιτέλους, δεν μπορούσα άλλο, δεν μπορούσα να συνεχίσω. Κάποιος είπε, δεν μπορείτε να μείνετε εδώ. Δεν μπορούσα να μείνω εκεί και δεν μπορούσα να συνεχίσω...»¹

1. S.Beckett., *Κείμενα για το τίποτα 1* στο Πρόζες 1945-1980, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, 2013, σελ 122.

Δεν μπορώ να συνεχίσω, ενώ ταυτοχρόνως κινούμαι. Κινούμαι για να μην λυγίσω. Κινούμαι και για αυτόν. Δεν είμαι στην σπηλιά μου, αδυνατώ να υπάρξω χωρίς το έξω. Φυλακίζομαι στην σιωπή του «μέσα» και αναζητώ το έξω. Εκεί χάνομαι, σαν αυτούς που ήρθαν, με ακολουθήσαν και χαθήκαν. Μέσα σε αυτό το μεγαλείο είμαι τόσο μικρή, που δεν ενοχλώ κανέναν, αλλά και αυτοί - η θάλασσα, η ομίχλη, οι πεδιάδες και τα βουνά, δεν με ενοχλούν· οι ήχοι τους με ηρεμούν. Γνωρίζω ότι είμαι μόνη, αλλά ταυτοχρόνως είναι και αυτοί εκεί κι εγώ κινούμαι ανάμεσά τους. Κάποιες στιγμές γυρνάω πίσω, γυρνάω εκεί πριν την κραυγή, στο πρώτο μπλε και μετά λυγίζω και πλέον δεν γνωρίζω αν αυτός είναι ο προστάτης ή εγώ, αλλά ξέρω ότι εδώ που είμαι, είμαι ασφαλής, είμαι σε ένα καταφύγιο μπλε, εδώ νιώθω άνετα.²

---

2. Προσωπική συσχέτιση, πάνω στη πρόζα του S.Beckett., *Κείμενα για το τίποτα 1* στο Πρόζες 1945-1980, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, 2013, σελ 122.

Εισαγωγή στο όχλο και την σιωπή

Ανακατεύομαι σε μια αίσθηση, και την αναζητώ. Αναζητώ την αίσθηση, όχι την εικόνα, γι'αυτό και η εικόνα του έργου μου φαίνεται πολύ μικρή μπροστά στην παραγωγή της αίσθησης.

Στην τωρινή μου αναζήτηση ανάμεσα στον όχλο και την σιωπή, θα συναντηθώ με τον A. Artaud στην σιωπή και με τον S.Beckett όσον αφορά τον όχλο και εμένα. Ορίζω το σημείο συνάντησης της σιωπής και του όχλου σε μια αίσθηση μιας στιγμής της παιδικής μου ηλικίας.

Σε ένα σαλόνι στην απόλυτη σιωπή να ουρλιάζω για να επαναφέρω τον εαυτό μου.

Ο A. Artaud στο κείμενο «Κατάσταση της σάρκας» ξεκινάει με το εξής: «Συλλογιέμαι τη ζωή. Όλα τα συστήματά που θα μπορέσω να οικοδομήσω, δε θα αντισταθμίσουν ποτέ τις κραυγές ενός ανθρώπου που πασχίζει να ξαναφτιάξει την ζωή του .»³

Μόνο αυτό δημιουργεί μια ανάγκη ταύτισης, ενός μπλε πέπλου που διαπέρνα την γραφή και με κατανοεί. Αυτό είναι και το σημείο συνάντησης .

Διαλέγω τον όχλο γιατί αναζητώ μια αντίδραση. Ο λαός και το πλήθος είναι μια δράση, αλλά είναι ταυτόχρονα και ένα κομμάτι του όχλου. Όταν η σιωπή και η αδράνεια καταβάλλουν την καθημερινότητα, οι εικόνες που λαμβάνεις σε κάνουν να νιώθεις την ανάγκη αντίδρασης, αναζητάς την αταξία.

Οτιδήποτε χωρίς μια πρόθεση μπροστά σου φαίνεται λίγο.

---

3. A. Artaud., *Κατάσταση της Σάρκας*, στο Η χώρα των μάγων, Εκδόσεις Αιγόκερως, Αθήνα 2017,

Και ο S.Beckett τον ξέρει τον θόρυβο 4, αναζητά την αντίδραση, αλλά δεν έρχεται. Ίσως και να είναι αυτό που αναζητώ στα έργα μου: προσπαθώ να ουρλιάξω, αλλά στο τέλος βγαίνει ένα κακό ρέψιμο σε μια κακιά χώνεψη. Αυτή τη φορά, όμως, το αντιλαμβάνομαι. Η σιωπή και ο όχλος αντικατοπτρίζουν ανάγκες και επιθυμίες μου. Με σκοτώνει η σιωπή προς αυτόν γιατί ανησυχώ, ελπίζω στον όχλο για μια ένδειξη αντίδραση πριν το τέλος.

Κάποιες στιγμές, η σιωπή με βαράει όπως τους τέσσερις τοίχους ενός σπιτιού, ενώ άλλες στιγμές την αναζητώ σαν το κενό σε έναν χώρο. Αναζητώ τη δίνη ως όχλο ώστε να με κάνει να αντιδράσω, για να πατήσω σταθερά.

Δεν μου λείπει ο κόσμος, και το πλήθος. Μου λείπει το να καταστραφούν και να αναγεννηθούν όλα, γυρνώντας σε μια ηλικία πριν την κραυγή, πριν τις αίσθηση της επιβίωσης.

---

4. Μ. Λαμπαδαρίδου -Πόθου, *Samuel Beckett Η εμπειρία της υπαρξιακής οδύνης - με αποσπάσματα από επιστολές του*. Εκδόσεις Εταιρία σπουδών Νεοελληνικού πολιτισμού και γενικής παιδείας. Αθήνα 1980 «*Το έργο μου είναι ζήτημα βασικών ήχων δοσμένων όσο το δυνατόν πιο γεμάτα και αρνούμαι την ευθύνη για οτιδήποτε άλλο. Αν ο κόσμος θέλει να πονοκεφαλιάσει για να βγει αρμονικός, είναι ελεύθερος να το κάνει ας προμηθευτεί μόνος του ασπρίνη*»

Σιωπή

Κάποτε θα έρθει η στιγμή να καταλήξει στην απέραντη σιωπή του. Αναζητώ την εικόνα που τόσο όμορφα φέρνει ο S.Beckett μέσα στην γραφή του, μια αίσθηση σαν όλα να οδεύουν προς τον ιδανικό τάφο.⁵

Έτσι και αλλιώς γεννηθήκαμε για να πεθάνουμε και στη συνέχεια άλλοι θα γεννηθούν και άλλοι θα πεθάνουν, σαν ένα κύμα που σβήνει σε μια ακτή, ενώ το επόμενο έρχεται ακριβώς από πίσω να συνοδέψει το πρώτο προς το τέλος. Θα έρθουν όμως και άλλα κύματα. Η σιωπή στη ζωή μου είναι σαν την παλίρροια: ρουφά όλο το νερό, τόσο όσο για να σκεφτείς ή να αδρανοποιηθείς και μετά όλο μαζί έρχεται ξανά σαν ένας φυσικός όχλος για να σου πει «κουνήσου». Και κινούμαστε γιατί δεν μάθαμε να σταματάμε και δεν θέλουμε να σταματήσουμε. Εγώ απλά κουράστηκα.

Η σιωπή στην αίσθηση του πένθους έχει τον δικό της ρόλο και την δική της ύπαρξη. Ξαφνικά απομονώνεσαι, σκέφτεσαι μόνος σου και τελικά δεν σκέφτεσαι. Αναπολείς. Κάποιοι μάθανε να αναπολούν και εμείς μάθαμε να τους κοιτάμε ως παρατηρητές. Πολλές φορές αναρωτήθηκα πως αντιλαμβάνεται ο ίδιος τον θάνατο. Αναζητούσα να τον βρω, διατηρώντας τα όρια μου για να μην πέσω, αλλά πάντα τον σκεφτόμουν. Ο χρόνος κυλάει και σε αλλάζει, αλλάζει το «είναι» σου, αλλάζει το «φαινεσθαι» και καταλήγεις στην αναζήτηση του καθαρού «είναι», ενώ το «φαινεσθαι» σου το αλλάζεις σε κάθε κοινωνική συνθήκη για να είμαστε όλοι χαρούμενοι. Άλλωστε πολλές φορές αναρωτήθηκα αν είναι μόνο οι ηλίθιοι χαρούμενοι.

---

5. Ενδεικτικά βλ. «Το Τέλος του Παιχνιδιού», «Περιμένοντας τον Κοντό»

Σε έναν χώρο τετράγωνο, σε ένα μπαλκόνι, σε ένα γραφείο, σε ένα κρεβάτι, όλα τετράγωνα, πέρασες όλα τα συναισθήματά σου και τα αδιέξοδά σου. Σε αυτή τη συνθήκη σιωπής, νομίζεις ότι πάντα υπάρχει ένα ρολόι, πάντα ακούς κάτι. Μπορεί να είναι οι σκέψεις σου, οι διάλογοι που ποτέ δεν επέλεξες να κανείς, ή ακόμα πιο απλά η συχνότητα που καταλαμβάνει τα αυτιά σου μετά από ένα βράδυ που γυρνάς σπίτι και βγάζεις το πανωφόρι του «φραίνεσθαι» και αρχίζεις και βυθίζεσαι.

Ενόχληση - όχληση

Η πρώτη λέξη μέσα στην σιωπή που αρχίζει να ανακαλύπτει και να περιτριγυρίζει έναν προσωπικό όχλο. Εσύ στο δωμάτιο, η ενόχληση παρέα, και αρχίζεις να μην αντέχεις τη σιωπή και τη σκέψη σου.

Αναπολώ μια εικόνα της σιωπής που συνάντησε τον όχλο σε εκείνη την παιδική ανάμνηση: μόνη μου στη μέση του σαλονιού να ουρλιάζω για επαναφέρω τον εαυτό μου. Στα έργα μου αυτό αναζητώ, αυτό αφουγκράζομαι, το σημείο συνάντησης του όχλου και της σιωπής, της βίας και της απραξίας.

Όχλος.

Η αναζήτησή μου ξεκίνησε από το ρήμα “οχλώ” , ορίζοντας το σε ένα κύμα και εστιάζοντας στο κινώ , διαταράσσω, κυλάω, παρασύρομαι υπό του ύδατος. 6

Ο όχλος σε ένα τοπίο είναι η εικόνα της όμορφης καταστροφής. Στα μάτια μου ο όχλος είναι το τσουνάμι, η βίαιη καταστροφή της φύσης μέσα από ένα κύμα σε μια υπαρκτή λανθασμένη κοινωνία.

Κι όμως δεν είναι μόνιμα εκεί. Έρχεται πριν το τέλος, σε μια κατάσταση που οδεύει στον θάνατο και όσο και αν προσπαθείς να την αλλάξεις δεν μπορεί να γίνει μέσα από ένα ήπιο συμβάν, γιατί αποσκοπεί σε μια μεταφορική και κυριολεκτική επανεκκίνηση .

Σε μια εξέγερση και σε μια επανάσταση ο λαός και το πλήθος προϋπάρχουν, αλλά πριν το τέλος μετατρέπονται σε όχλο. Στον λαό υπάρχει η συνείδηση και η λογική, ώστε μέσα σε ένα σύνολο να αντιλαμβάνεσαι και μεμονωμένα το ατομικό «είναι» του καθενός. Δεν παύει, όμως, ο λαός να φτάνει κάποια στιγμή στο σημείο του όχλου, να λειτουργεί δηλαδή με την παρότρυνση ενός γεγονότος μέσα στην αίσθηση ενός πένθους. 7

Ο άνθρωπος δεν αντιλαμβάνεται ότι η συνείδηση μπορεί να χαθεί και ότι η σάρκα αποκαθιστά την λογική και το παράλογο παίρνει πρωταγωνιστικό ρόλο. Εκεί που κάποτε ήταν η συνείδηση και η λογική σου, τώρα είναι το άλογο. Αναζητώ τη γνώση μέσα στο άλογο, μέσα από ένα μεταβατικό στάδιο αναζήτησης του πένθους προς Αυτόν, σαν μια αίσθηση καθαρής γνώσης. Η ροπή είναι πιο δυνατή από ότι μπορείς να ορίσεις στην λογική σου και όταν ξεκινήσει απλά θα κινηθείς μαζί της

---

6. Αναφορά από τον Όμηρο . ψηφίδες άπασαι οχλεύονται, κυλιόνται, παρασύρονται υπό του ύδατος. Ιλιάδος Φ.261.

7. Βλέπε στο Κεφ.“εμείς” σελ προσέγγιση από J. Butler..

Ο Α. Artaud κείμενο «Διακήρυξη σε καθαρή γλώσσα» αναφέρει: «Αν δεν πιστεύω μήτε στο Κακό μήτε στο καλό, αν νιώθω τέτοιες τάσεις καταστροφικότητας, αν δεν υπάρχει τίποτα μέσα στην τάξη των αρχών στο οποίο μπορώ λογικά να φτάσω, η πρωταρχική αιτία όλων αυτών βρίσκεται μες στην σάρκα μου. Καταστρέφω γιατί μέσα μου καθετί που προέρχεται από τη λογική δε στέκει. Δεν πιστεύω πια παρά στη βεβαιότητα αυτού που ταραάζει το μυαλό μου κι όχι αυτού που απευθύνεται στην λογική μου. Μέσα στο νευρικό πεδίο ανακάλυψα διαβαθμίσεις. Αισθάνομαι τώρα ικανός να αποκαταστήσω τη βεβαιότητα. Υπάρχει για μένα μια βεβαιότητα στο πεδίο της καθαρής σάρκας, πράγμα που δεν έχει τίποτα να κάνει με την βεβαιότητα της λογικής. Η αιώνια διαμάχη της λογικής και της καρδιάς αποκαθίσταται μέσα στην ίδια μου τη σάρκα, αλλά σε μια σάρκα ποτισμένη με νεύρα.”⁸

Δεν μπορώ να ορίσω σε πιο σύνολο υπάρχει ο όχλος, αλλά μπορώ να αντιληφθώ που υπάρχω εγώ σε μια ανάγκη δημιουργίας όχλου. Ακόμα κι αν ο όχλος ορίζεται από μερικούς ως κάτι απολίτικο δεν παύει να είναι μια ασυνείδητη συνθήκη που συμμετέχει σε μια διαδικασία μέσα στο πλήθος και η οργή που φτάνει στην αγανάκτηση είναι κατ' εξοχήν πολιτικό συναίσθημα, γιατί ο όχλος είναι η μόνη εικόνα που οδεύει προς το χάος .

Η πολιτική διάσταση του όχλου συναντάται ακόμα και στην αρχαία ελληνική φιλοσοφία, με τον Πλάτωνα αναφερόμενο στη διαδοχή των πολιτευμάτων, να παρατηρεί ότι την οχλοκρατία ή την αναρχία διαδέχεται η τυραννία.

---

8. A. Artaud, *Διακήρυξη σε καθαρή γλώσσα* στο Η χώρα των μάγων, Εκδόσεις Αιγόκερως, Αθήνα 2017.

Από την άλλη ο Αριστοτέλης επισήμανε ότι η φθορά και ο εκφυλισμός της δημοκρατίας οδηγεί στην αποθράσυνση και την οχλοκρατία, η οποία διέπεται από την κατεξοχήν αντιδημοκρατική αρχή της ισοπέδωσης των πάντων. ⁹

Έτσι θα προσεγγίσω το εμείς, για να λύσω το είμαι.

---

9. Θ. Πελεγρίνης, Λεξικό της φιλοσοφίας, Εκδόσεις Πεδίο, Αθηνά 2013 σελ 476.

ΕΜΕΙΣ

“ Η εποχή των ουτοπιών έχει περάσει. Αλλά ο κόσμος δεν θα γίνει κατοικία μας, υπάρχει ένας τόπος που οφείλουμε και μπορούμε πάντοτε, έλκοντας νέα ουσία από το χάος, να οικοδομήσουμε: είναι ο Χάοσμος. ” 10

Ανάλογα με την κοινωνία και το πολιτικό πλαίσιο μιας χώρας και μιας εποχής ορίζεται και ο αντίστοιχος όχλος, ο οποίος ανάλογα με τις συνθήκες μπορεί να μετουσιωθεί σε «ηρωική» ή «εγκληματική»..

Θεωρώ αδύνατο, στην πραγματικότητα, να οριστεί η έννοια του όχλου στην ολότητα της και ο λόγος είναι το πως μεταλλάχτηκε η έννοια του. Το σίγουρο όμως είναι ότι σε μια δεδομένη στιγμή, κάτω από την επιρροή ορισμένων βίαιων συγκινήσεων, το πλήθος μπορεί να πάρει την μορφή όχλου.

Αν και συγχέονται σαν λέξεις ο όχλος και η μάζα, η αίσθηση που δημιουργούν είναι αρκετά διαφορετική. Σε ένα πλαίσιο θα μπορούσα να πω ότι η μάζα δεν περιέχει την αίσθηση της βίας και παραπέμπει σε μια ακινησία, ενώ ο όχλος παραπέμπει σε μια στιγμιαία κίνηση και σε έναν χείμαρρο.

---

10. A. Negri, *Χαοσμός* στο Κοινωνία του ελεγχου, Εκδόσεις Ελευθεριακή Κουλτούρα, Αθηνά 2001.

Καθώς και ότι η μάζα σε αντίθεση με τον όχλο λειτουργεί συνειδητά.¹¹

Στην πάροδο των χρόνων οι λέξεις και οι έννοιες τους παίρνουν ένα διαφορετικό πρόσημο: ο λόγος είναι το ποιος και πως χρησιμοποιεί την εκάστοτε λέξη και σε ποιο πλαίσιο. Ακόμα και στη «θεωρία των μαζών», που άλλοτε μεταφράζεται σε «θεωρία του όχλου», μερικά παραδείγματα και γεγονότα δεν υφίσταται στην σημερινή κοινωνία. ¹²

Στη δική μου έρευνα, τον όχλο τον φέρνω στην κοινωνία ως ένα μεγάλο βίαιο κύμα, που δημιουργείται ανά χρονικές περιόδους, όταν έχει περάσει από τη δράση και επιδιώκει την αντίδραση. Κρατάω και αναζητώ τους ανθρώπους που δημιούργησαν έναν όχλο με τα δικά μου πιστεύω και θέλω, ξεκινώντας από το πλήθος. Για να γίνει ένα πλήθος στη βάση του, έχει σημασία ο άνθρωπος και ο τρόπος που το ατομικό αίσθημα μεσολαβεί σε ένα ομαδικό, για τον σκοπό μιας δράσης.

---

11. Θ. Πελεγρίνης, *Λεξικό της φιλοσοφίας*, Εκδόσεις Πεδίο, Αθηνά 2013 σελ 476
Αργότερα, ωστόσο, η μάζα διαχωρίστηκε από την έννοια του πλήθους μεταξύ άλλων, υποστηρίχθηκε ότι, εν αντιθέσει προς το πλήθος, το οποίο έχει εφήμερο χαρακτήρα, η μάζα διακρίνεται για το βαθύ δεσμό μεταξύ των ατομικών συνειδήσεων που τη συγκροτούν. (...) Ο Marssel πχ, θεώρησε τη μάζα ως υποβαθμισμένο στάδιο του ανθρώπου, ενώ η χρήση του όρου “μαζανθρώπος” υποδηλώνει το άτομο που έχει γίνει έρμαιο της μαζικής παραγωγής και του μαζικού πολιτισμού και, κατά τον τρόπο αυτό, έχει αλλοτριωθεί.

12. Gustave Le Bon, *Οι ψυχολογία της μάζας*, Εκδόσεις Σιτρος, Αθήνα 2004 . Π.χ Τα παιδιά και οι γυναίκες είναι από την φύση τους ευκολόπιστοι.

Το «εμείς» που μετουσιώνεται σε πλήθος περιέχει την κίνηση και πολλές φορές το «ομιλιακό ενέργημα».13 Το πλήθος παίρνει μια μορφή πολιτικού κινήματος που λειτουργεί με σκοπό την δημιουργία δράσεων .

Στον όχλο το ατομικό αφαιρείται και υπερισχύει το συναίσθημα που συνδέεται με κάποιο γεγονός, ενώ το «εγώ» καταλαμβάνεται από το ασυνείδητο.

Για τη δημιουργία μιας τέτοια κατάστασης χρειάζεται χρόνος. Με αλλά λόγια, όταν ο άνθρωπος φτάνει στα όρια, άκαρπη προσπάθεια, με την παρότρυνση ενός γεγονότος μπορεί να μετατρέψει το πλήθος σε όχλο.

-
13. Η Judith Butler *Εμείς ο λαός* στο “τι είναι λαός” Εκδόσεις του Εικοστού Πρωτου, Αθηνά 2014 Σελ 58 “Αν το πληθυντικό υποκειμένο συγκροτείται στην πορεία της επιτελεστικής του δράσης , τότε δεν είναι ήδη συγκροτημένο που σημαίνει πως οποια μορφή κι αν έχει πριν από επιτελεστική του άσκηση , αυτή δεν είναι η ίδια με τη μορφή που παίρνει καθώς δρα και αφότου δράσει. Το “εμείς” πραγματοποιεί μια ορισμένη συγκέντρωση. Συγχρόνως, μόνο όταν τα σώματα συγκεντρώνονται με κάποια συγκεκριμένη διάταξη στον χώρο και στον χρόνο δημιουργείται το εμείς, έστω κι αν δεν λέγεται ρητά. Τότε, λοιπόν, πως να κατανοήσουμε αυτή την κίνηση συγκέντρωσης που έχει διάρκεια και υποδηλώνει περιστασιακές, περιοδικές η οριστικές μορφές διασκόρπισης; δεν είναι μεμονωμένο ενέργημα, αλλά μια σύγκλιση πράξεων διαφορετικών μεταξύ τους, μια μορφή πολιτικής κοινωνικότητας που δεν επιδέχεται συμμόρφωση. Ακόμα κι όταν το πλήθος -άνθρωποι μιλούν μαζί, πρέπει να είναι συγκεντρωμένοι αρκετά κοντά ο ένας στον άλλον για ν’ ακούει ο ένας την φωνή του άλλου, για να ρυθμίσουν την δίκη τους φωνήση , να πετυχαίνουν ικανοποιητικό ρυθμό και αρμονία, κι έτσι να φτάνουν σε μια σχέση τόσο ακουστική όσο και σωματική μ’ εκείνους με τους οποίους αναλαμβάνουν από κοινού μια σημαίνουσα δράση η ένα ομιλιακό ενεργημα .. Σελ 58 τι είναι λαός κεφάλαιο “εμείς ο λαός” σκέψεις για την ελευθερία της συνάθροισης .”

Σκοπός είναι να αφήσει κάτι στο πέρασμά του, μια καταστροφή, όχι επιτηδευμένη, αλλά αναγκαία, σαν ένα ποτάμι που μπαζώνεις. Τον πρώτο καιρό θα πηγαίνει με τα νερά σου, αλλά κάποια στιγμή θα ξεχειλίσει .

Ο G.Le Bon στο βιβλίο «η ψυχολογία της μάζας» μιλάει για τους λόγους, και την διαδικασία που δημιουργείται μια μάζα . Συγκεκριμένα αναφέρει: *«οι έμμεσοι παράγοντες κάνουν τις μάζες ικανές να υιοθετήσουν ορισμένες πεποιθήσεις και ανίκανες να συγκινηθούν με άλλες. Προετοιμάζουν το έδαφος όπου βλέπουμε να φυτρώνουν ξαφνικά καινούριες ιδέες, των οποίων η δύναμη και το αποτέλεσμα ξαφνιάζουν, αλλά που δεν είναι απροσδόκητες παρά προς την εμφάνιση τους. Η έκρηξη και η πραγμάτωση ορισμένων ιδεών από τις μάζες παρουσιάζουν ενίοτε έναν κεραυνοβόλο αιφνιδιασμό. Αυτό δεν είναι παρά επιφανειακό αποτέλεσμα, πίσω από το οποίο πρέπει να αναζητήσουμε τις περισσότερες φορές μια μακρά προγενέστερη εργασία»*.¹⁴

---

14. Gustave Le Bon, *Οι έμμεσοι παράγοντες των πεποιθήσεων* στο *Οι ψυχολογία της μάζας*, Εκδόσεις Σιτρος, Αθήνα 2004, σελ 77

Η φορά που ο κόσμος σταμάτησε, παρατήρησε και αναγνώρισε ότι πρόκειται για φόνο.

Στην Ελλάδα στις 6 Δεκεμβρίου 2008, δημιουργήθηκε ένας όχλος. Σε μια κατάσταση που ελλόχευε μέσα από μια συνεχή πίεση, και από μια αστυνομική τρομοκρατία και βία, καθώς και μέσα από μια αβεβαιότητα που εντάσσονταν σε μια οικονομική κρίση που πλησίαζε, ο λαός ήταν αδρανής, με εξαίρεση κάποιες μεμονωμένες δράσεις.

Η ξαφνική μεταμόρφωση του πλήθους σε όχλο ήταν η είδηση της δολοφονίας του 15χρόνου Αλεξάνδρου Γρηγορόπουλου από τον ειδικό φρουρό Επαμεινώνδα Κορκονέα, δημιουργώντας το αίσθημα του πένθους και ως λογικό επακόλουθο την οργή, δίνοντας το έδαφος για να ανθίσει ένας όχλος.¹⁵

Σε μια τέτοια κατάσταση, η οργή κατακλύζει το εγώ και το άλογο πρωταγωνιστεί.

Κανείς δεν ήθελε να δολοφονηθεί και κανένας να ονομαστεί «ήρωας». Στην πραγματικότητα έγινε η αντανάκλαση μιας ασφυκτικά πιεσμένης κοινωνίας στα πρόσωπα τους, όπως συνέβη και σε πολλούς άλλους.

Ο λαός συσσωρεύει καταστάσεις και δεινά. Όπως και στα φυσικά φαινόμενα πριν από ένα μπουρίνι υπάρχει άπνοια. Ο λαός και το πλήθος δεν έχουν ως αυτοσκοπό τη βία και τη καταστροφή, αλλά η δομή του ίδιου του συστήματος δημιουργεί αδιέξοδα και προκαλεί τον λαό να «εξοκείλει».

Το 2020 στην Αμερική επανεμφανίζεται το κίνημα «Black Lives Matter», καθώς στις 25 Μαΐου ο αστυνομικός Derek Chauvin δολοφονεί τον George Floyd, φορώντας του χειροπέδες και κρατώντας του τον λαιμό με το γόνατο πάνω από 8λεπτά.

15. Athens Indymedia *Επειγον! Σοβαρός τραυματισμός στη Μεσολλογίου* (Εξαρχεια) 2008 <https://athens.indymedia.org/post/933042/>

Η τελευταία πρόταση του θύματος «I can't breath», μέσα από βίντεο - ντοκουμέντο που τράβηξε ένας περαστικός γίνεται η αφορμή να συνειδητοποιήσει ο λαός τη δολοφονία. Αμέσως ξεκινούν διαμαρτυρίες κατά της αστυνομικής βίας και του συστημικού ρατσισμού, ενώ το πλήθος μετατρέπεται σε όχλο.¹⁶

Δεν μιλάμε για ένα μεμονωμένο γεγονός του παρόντος χρόνου, αλλά μιλάμε για πολλά, αναδυόμενα από το παρελθόν, τοποθετημένα στο παρόν.

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι ο αμερικάνικος λαός και ο τρίτος λαός. Το ερώτημα είναι αν ο τρίτος είναι μέρος του αμερικανικού λαού. Μια εύστοχη μεταφορά που χρησιμοποιεί ο Malcolm X μπορεί να χρησιμοποιηθεί σαν απάντηση στο παραπάνω ερώτημα: *«As υποθέσουμε ότι δέκα άνθρωποι κάθονται σ' ένα τραπέζι, γευματίζουν και μπαίνω εγώ, όμως μπροστά μου έχω ένα άδειο πιάτο. Το γεγονός ότι καθόμαστε όλοι στο ίδιο τραπέζι, αρκεί για να μας κάνει όλους συνδαιτυμόνες; εγώ δεν γευματίζω όσο δεν με αφήνουν να πάρω το μερίδιο μου από το γεύμα. Δεν αρκεί να κάθεται στο ίδιο τραπέζι με τους συνδαιτυμόνες για να γευματίζεις.»*¹⁷

Αν αντιστοιχήσουμε το «κάθωμα στο τραπέζι» στον λαό, αυτό συνεπάγεται ότι δεν έχουν όλοι τα ίδια προνόμια: εσύ έχεις ένα άδειο πιάτο και εκείνοι ένα γεμάτο. Μιλάμε επομένως για διακρίσεις ή, αντίστροφα, για προνόμια των άλλων. Χρησιμοποιώντας ένα παράδειγμα του 1960, που παραμένει επίκαιρο, μπορούμε να συμφωνήσουμε ότι οι διακρίσεις αυτές είναι ευρείες και διαιωνίζονται από γένια σε γενιά.

---

16. NewYork Times, How George Floyd Died, and What Happened Next , <https://www.nytimes.com/article/george-floyd.html>

17. S. Khiari Ο λαός και ο τρίτος λαός, στο Τι είναι λαός, Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου, Αθηνά 2013, σελ 103

Δεν είναι ξαφνικό το γιατί συμβαίνει, το ερώτημα που τίθεται είναι το πότε. Δεν περιμένεις ένα τσουνάμι, αλλά άμα γίνει ένας σεισμός υπάρχουν πιθανότητες.

Το πένθος μέσα σε ένα κοινωνικοπολιτικό πλαίσιο δημιουργεί το αίσθημα της οργής και στη συγκεκριμένη συνθήκη δημιουργεί ένα «εμείς». Η αλληλεπίδραση του εγώ με το εσύ είναι ένα αναπόφευκτο γεγονός.

Παρά τις διαφορές ανάμεσά μας ως προς τον τόπο και την ιστορία, εικάζω πως είναι εφικτό να επικαλεστούμε ένα «εμείς» για όλους εμάς που έχουμε μια ιδέα τι σημαίνει να έχεις χάσει κάποιον.

Η απώλεια έχει συγκροτήσει ένα ίχνος του «εμείς από όλους εμάς».

Το 2020 - 2021 μέσα σε μια συνθήκη πανδημίας, ένα μεγάλο ποσοστό ανθρώπων έχασαν δικούς τους ανθρώπους, επηρεάζοντας έτσι το σύνολο, καθώς η κάθε απώλεια από μόνη της είναι μια αλλαγή στον ίδιο τον άνθρωπο.

Όταν έχεις αυτό το ίχνος και ένα γεγονός φτάνει στον θάνατο ενός ανθρώπου, το «εμείς» επαναφέρει αυτή την αίσθηση της απώλειας και του πένθους που μετατρέπει το εμείς σε όχλο. Δεν είναι τυχαίο ότι στην κορύφωση της στιγμής που ένας λαός μετατρέπεται σε όχλο υπάρχει ο θάνατος ενός ανθρώπου. Δεν έχει σημασία αν το γνωρίζω ή όχι το άτομο, καθώς πρόκειται για την ταύτιση αυτού του «εμείς», μαζί όλη την πίεση που λαμβάνει ο λαός μέχρι να φτάσει στον όχλο.

Ο λαός αντιλαμβάνεται και απορροφά τα γεγονότα μέσα σε ένα πέπλο σιωπής. Δεν είναι αδρανής, είναι ανίκανος να αντιδράσει στη συγκεκριμένη χρονική στιγμή. Δεν παύει όμως αυτή η συνθήκη να συσσωρεύει γεγονότα και να συνεχίζει να τατοποιηθεί σε μια πορεία, ώσπου κάποια στιγμή σπάει τον κανόνα και γίνεται όχλος.

Η J. Butler στο «Ευάλωτη Ζωή - οι δυνάμεις του πένθους και της βίας» γράφει: «Πολλοί άνθρωποι πιστεύουν ότι η θλίψη ιδιωτικοποιεί, ότι μας επαναφέρει σε μια μοναχική κατάσταση και ότι με αυτή την έννοια, αποπολιτικοποιεί. Εγώ όμως νομίζω ότι μας εφοδιάζει με μια περίπλοκη αίσθηση πολιτικής κοινότητας και αυτό το κάνει πρώτα από όλα φέρνοντας στο προσκήνιο τους σχεσιακούς δεσμούς που έχουν επιπτώσεις στη θεωρητικοποίηση της θεμελιώδους εξάρτησης και της ηθικής (ethical) ευθύνης». 18

---

18. J.Butler, *Βία, πένθος, πολιτική* στο Ευάλωτη ζωή, Εκδόσεις Νήσος, Αθήνα 2009, σελ 71

Το τοπίο ως αίσθηση της κοινωνίας.

*“Τα βουνό μας είπαν να πάρουμε τα
όπλα έτσι ώστε να έχουμε φωνή
Μας είπε να καλύψουμε τα πρόσωπα
μας έτσι ώστε να έχουμε πρόσωπο
Μας είπε να ξεχάσουμε τα ονόματα μας έτσι
ώστε να μπορούμε να ονομαστούμε
Μας είπε να προστατεύσουμε το παρελθόν
μας έτσι ώστε να έχουμε μέλλον
Στα βουνά, οι νεκροί ζουν: οι δικοί μας νεκροί.” 19*

Η κοινωνία οριοθετείται από νόμους που προάγει ένα Σύνταγμα- η σιωπή τους απορροφά και όχλος τους σπάει.

Η εικόνα είναι αρκετά δυνατή για να σπάσει το συγκινησιακό κέλυφος του ανθρώπου, γιατί εκεί υπάρχει το βλέπω, παραγκωνίζοντας το ακούω. Οι πιο δυνατές εικόνες είναι στην φύση και τα μεγαλύτερα μαθήματα της κίνησης ενός όχλου μπορούμε να τα πάρουμε από αυτήν. Ένα φυσικό φαινόμενο έρχεται μετά από ένα άλλο με διαφορετικά γνωρίσματα, αλλά πανομοιότυπα, με την κίνηση ενός πλήθους. Πρόκειται για το ασυνείδητο του όχλου, αλλά υπάρχει το αίσθημα της επιβίωσης. Ποτέ δεν ήρθαν όλα τυχαία.

Η πρώτη μορφή της σιωπής είναι πιο εύκολο να ταυτιστεί με μια κορυφή των βουνών, ενώ ο όχλος με μια θάλασσα, μια πυρκαγιά, έναν χειμάρρο ενός ποταμού. Και τα δυο είναι κύματα- το ένα στάσιμο και το άλλο εν κινήσει. Αλλά ποτέ τίποτα δεν βρίσκεται στην απόλυτη ακινησία: ακόμα και τα δέντρα κινούνται και το χώμα παρασύρεται, αποδεικνύοντας ότι ποτέ δεν θα υπάρξει η απόλυτη γαλήνη.

19. J.Stallabrass *Τυποί και προοπτικές της ριζοσπαστικής τέχνης* στο Το πολιτικό στη σύγχρονη τέχνη. Εκδόσεις Εκκρεμές, Αθήνα 2008. Απόσπασμα από την εναρκτήρια προσφώνηση των Ζαπατίστας,

Η αίσθηση του τοπίου και η ίδια η φύση είναι ότι πιο κοντινό στην ανθρώπινη κοινωνία, με τους δικούς της νόμους και τους δικούς της όχλους. Εκεί θα είναι και η τελευταία μου ελπίδα για ανάκαμψη, τοποθετώντας την στον επίλογο των Καταφύγιων μπλε.

ΤΟ ΕΡΓΟ

Στο σύνολο του έργου προσπαθώ να κρατήσω την αίσθηση του τοπίου και συγκεκριμένα της θαλασσογραφίας. Έχω σκοπό να αποτυπώσω την αναζήτησή μου μέσα σε ένα καταφύγιο, προσεγγίζοντας την έννοια του νερού σε σχέση με τη γέννηση και τον θάνατο, ώστε να εστιάσω στο «οδεύοντας προς τον θάνατο». Έτσι, αναζητώ την διατύπωση του ιδανικού τάφου μέσα σε μια κοινωνία που κινείται από την αδράνεια προς την εξέγερση, αλλά και σε έναν άνθρωπο που κινείται προς τον θάνατο. Και στις δυο περιπτώσεις ευελπιστώ στο καλύτερο κλείσιμο.

Η αβεβαιότητα όμως με κάνει να μην γνωρίζω, όπως συμβαίνει και στον ορίζοντα: είναι ταυτόχρονα το άνοιγμα και το όριο του ανοίγματος που δημιουργούν μια αέναη κίνηση προς τα εμπρός, ή μια αναμονή.

Διαχωρίζοντας την εγκατάσταση σε τρία μέρη, επιδιώκω να κάνω φανερή την σιωπή και τον όχλο, μέσα από τον ιδανικό τάφο, το κύμα από συντρίμμια και την εν - όχληση ως συνδετικό κρίκο ανάμεσά τους.

Το μπλε λειτουργεί ως εισήγηση προς τον χώρο, ώστε να βάλω τον θεατή εκεί που νιώθω ασφαλής στο καταφύγιο μπλε, ενώ για εμένα είναι η ολική αποδοχή των δυο δυνατών τοπίων μου: από τη μία το βουνό όταν πέφτει το απόλυτο μπλε και από την άλλη τα κύματα στην βαθιά μπλε θάλασσα, τα οποία πλέον μόνο στην αίσθηση του μπλε τα επαναφέρω στην μνήμη μου. Αναζητώ την αίσθηση του καταφυγίου παράλληλα με την αναζήτηση της κοινωνίας.

Στο έργο μου υπάρχει ένα ασαφές πλαίσιο ανάμεσα στα πεδία του πολιτικού και του προσωπικού. Επιδιώκω να κρατήσω στην αφάνεια το πολιτικό πλαίσιο στην εικόνα του έργου, αλλά να κρατήσω τα συναισθήματα και τα ερεθίσματα που είναι κοινά ανάμεσα στο είμαι/είσαι και στο εμείς.

Δουλεύω και αναζητώ την αίσθηση, μπορώ να ενεργοποιήσω σε έναν χώρο τον θεατή, αλλά δεν μπορώ να επιλέξω το τι θα δει, μια προσωπική σιωπή και θλίψη που γίνεται όχλος, ένα τοπίο από σύντριμμα και απομεινάρια ή ένα κοινωνικό φαινόμενο. Η εικόνα δεν μου ανήκει, μόνο η ανάγκη της δημιουργία της.

Μάρμαρο - γυαλί

Στο καταφύγιο μπλε τα υλικά και τα μέσα επαναλαμβάνονται, αλλά η έννοια τους διαφοροποιείται ανάλογα με το σχήμα και τη θέση τους. Τα βασικά στοιχεία του έργου είναι ο ιδανικός τάφος και το κύμα από συντρίμια.

Το μάρμαρο είναι ένα υλικό που περιέχει νερά και διαφάνειες, παραπέμποντας στην αίσθηση και την εικόνα του πάγου, σε συνδυασμό με τη διαφάνεια που περιέχει το γυαλί.

Αλλά ο πάγος σπάει. Τα πιο άμεσα υλικά που μπορεί να σπάσει στο αστικό τοπίο ο όχλος είναι οι γυάλινες βιτρίνες και τα μαρμάρινα σκαλοπάτια. Η αντίθεση αυτών των δύο μαζί με τη δύναμη του σπασίματος που έχει ένας πάγος, αντικατοπτρίζουν το είμαι/είσαι και το εμείς. Αν σπάσεις τον πάγο πάνω από μια λίμνη θα δεις την κίνηση του νερού. Για να εκκινήσεις.

Ο "Ιδανικός Τάφος" είναι μια εγκατάσταση βασισμένη στην αίσθηση της σιωπής και της αδράνειας. Το μάρμαρο παρουσιάζεται με τη μορφή μαρμαρόσκονης τοποθετημένης σε μια γραμμή, η οποία αντιτίθεται στο μαρμάρινο τετράγωνο όγκο. Η κινούμενη εικόνα προβάλλει τις διαθλάσεις του φωτός μέσα από στο νερό. Παράλληλα δύο κάθετες γυάλινες επιφάνειες διαθλούν την προβολή στο πάτωμα. Η κίνηση της διάθλασης περιγράφει το νερό και ταυτόχρονα τη χρονικότητα όπως αυτό την ορίζει.

Η "Εν-όχληση" είναι μια εγκατάσταση που παρουσιάζει τη μετάβαση από το σημείο της αδράνειας προς στην επιδίωξη μιας αντίδρασης. Πάνω σε ένα ορθογώνιο μάρμαρο τοποθετείται ένα ανεμιστηράκι, φως, μια μεταλλική επιφάνεια με νερό και σπασμένα κομμάτια καθρέφτη πάνω στα οποία προβάλλεται η διάθλαση του φωτός στο νερό δημιουργώντας μια αμυδρή κίνηση νερού στο τοίχο. Το ανεμιστηράκι δημιουργεί παρεμβολές στην αντανάκλαση της προβολής αλλά ταυτόχρονα λειτουργεί και ως στοιχείο του περιβάλλοντος ήχου.

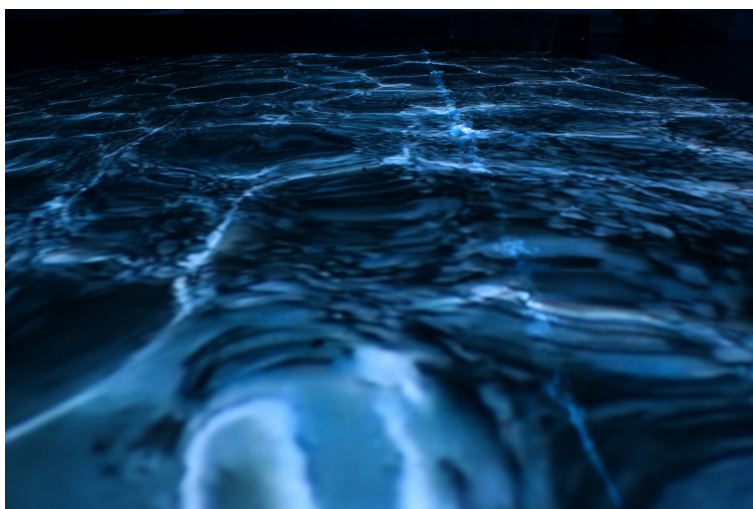
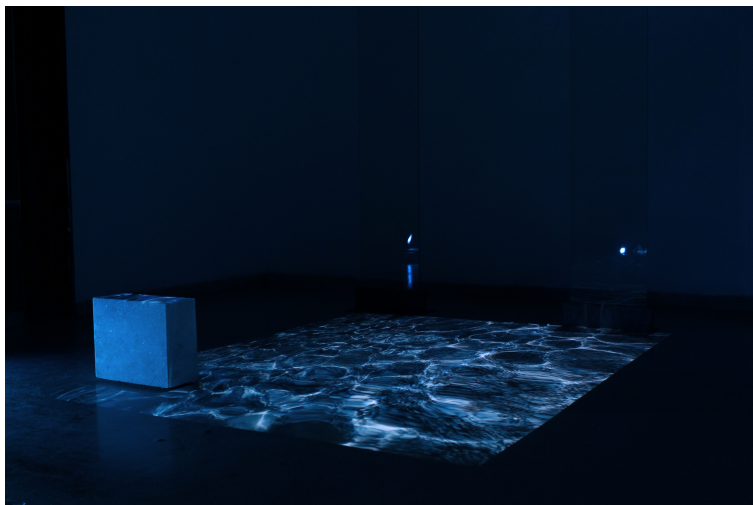
Το "Κύμα από Συντρίμμα" αποτελεί μια εγκατάσταση που αντικατοπτρίζει τη δημιουργία ενός όχλου και μιας βίαιης αντίδρασης πριν το τέλος. Η περιγραφή του κύματος διαμορφώνεται από τη διαβάθμιση των διαφορετικών υλικών, ξεκινώντας από μαρμαρόσκονη και καταλήγοντας σε μεγάλα αιχμηρά γυαλιά . Με τη χρήση προβολής στο εσωτερικό του κύματος δημιουργείται η αίσθηση της ροής, ενώ μέσω της ανάκλασης στο τοίχο προσκαλεί τον θεατή να γίνει μέρος του ή να τον προσπεράσει.

Βίντεο - ήχος.

Θέτοντας συνεχώς ότι όλα είναι κύματα, έπρεπε κάπως να εικονοποιήσω τον συλλογισμό μου. Έχοντας ως μέσο στην καραντίνα τον ήχο και το βίντεο, φυλάκισα κύματα για τις δύσκολες μέρες.

Όταν ένας άνθρωπος πεθαίνει το μόνο που μένει είναι τα λόγια, η εικόνα του χάνεται και πλέον αδυνατείς να θυμάσαι καθαρά το πρόσωπο του. Με τον ίδιο τρόπο χρησιμοποιώ το βίντεο και το ήχο. Παραμορφώνω βίντεο μέσα από υλικά και διαφάνειες, ενώ αντιμετωπίζω τον ήχο ως ημερολόγιο, για να αποθηκεύσω τις αναμνήσεις έχοντας πλέον το δικό τους ρόλο μέσα στο έργο, να δείξουν το πέρασμα τον χρόνο και το κλείσιμο.

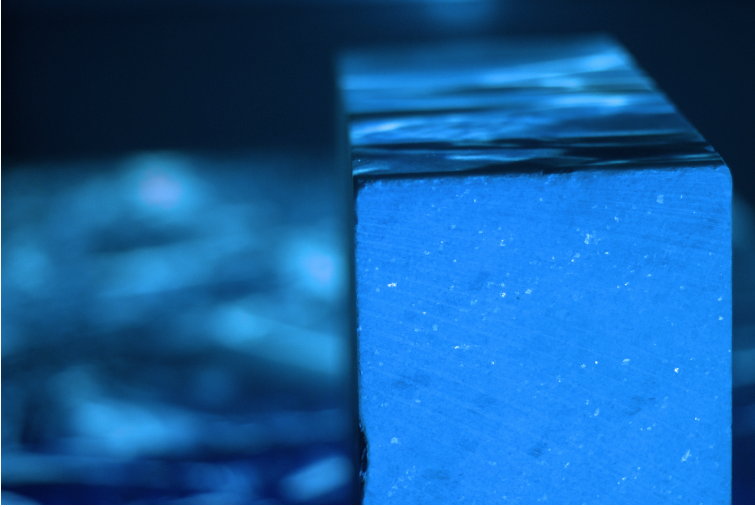

Ιδανικός τάφος II
2021

Μάρμαρο, γυαλί, βίντεο-προβολή

Διαστάσεις 3m x 2m

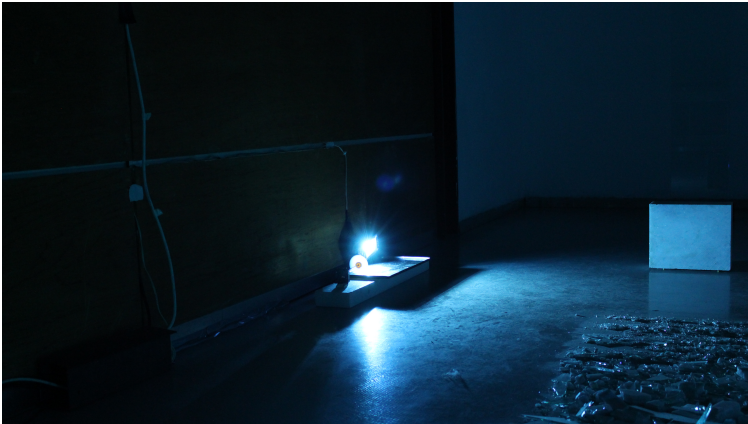
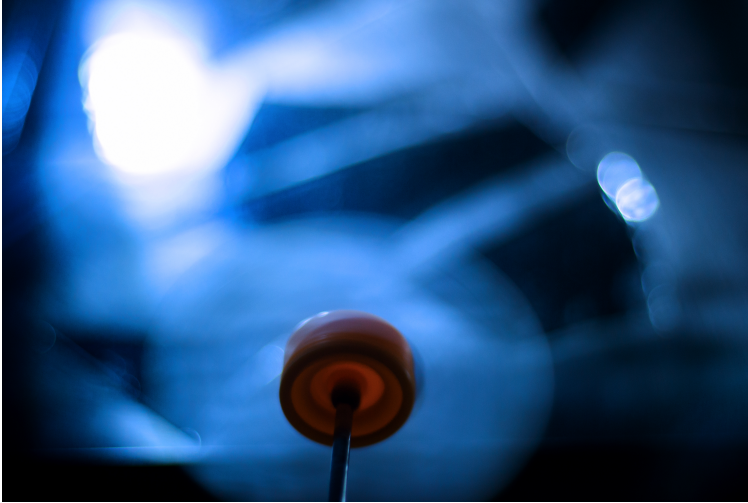

Εν-όχληση
2021

Ανεμιστηράκι, φως, καθρέφτης, μάρμαρο, μεταλλική επιφάνεια

Διαστάσεις μεταβλητές.

Κύμα από συντρίμμια
2021

Μάρμαρο, γυαλί, φως, βίντεο - προβολή.

Διαστάσεις, 3m x 2m.

Vimeo: <https://vimeo.com/718019661>

ΕΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΡΡΟΕΣ

- Hans Haacke, Der Bevölkerung 1999/2000
- Hans Haacke, Germania, installation views at the German Pavilion, 45th Venice Biennale 1993
- Krysztof Wodiczko, Hiroshima Projection 2001
- Jean-Louis-Théodore Géricault, Le Radeau de la Méduse 1819
- Caspar David Friedrich, Das Eismeer 1823-1824
- Thierry De Cordier, Kapel van het Niets, Belgium 2007
- Exhibition : Antarctica. An Exhibition on Alienation, Curated by: Vanessa Joan Müller, Nicolaus Schafhausen, Vienna 2019
- Olafur Eliasson, Room for one colour, 1997, Moderna Museet, Stockholm 2015

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Samuel Beckett, *Πρόζες 1945-1980*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθηνά 2017, Μετάφραση Ε.Μαρωνίτη
- Judith Butler, *Ευάλωτη ζωή, Οι δυνάμεις του πένθους και της βίας*. Εκδόσεις Νήσος, Αθηνά 2008, Μεταφράση Μ.Λαλιώτης, Κ. Αθανασίου.
- Alain Badiou, Pierre Bourdieu, Judith Butler, Georges Didi-Huberman, Sadri Khiari, Jacques Ranciere, *Τι είναι λαός;* Εκδοσεις του Εικοστού Πρώτου, Αθήνα 2014, Μετάφραση Γ.Καράμπελας.
- Γιάννης Σταυράκης, *Το πολιτικό στη σύγχρονη τέχνη*, Εκδόσεις Εκκρεμές, Αθήνα 2008
- Antonin Artaud. *Η χώρα των μάγων*, Εκδόσεις Αιγόκερως, Αθήνα 2017, Μετάφραση Συλλογικό.
- Λαμπαδαρίδου -Πόθου Μαρία, *Samuel Beckett Η εμπειρία της υπαρξιακής οδύνης - με αποσπάσματα από επιστολές του*, Εκδόσεις Εταιρία σπουδών Νεολληνικού πολιτισμού και γενικής παιδείας. Αθήνα 1980
- Θεοδόσης Πελεγρίνης, *Λεξικό της φιλοσοφίας*, Εκδόσεις Πεδίο, Αθήνα 2013.
- Gustave Le Bon, *Οι ψυχολογία της μάζας*, Εκδόσεις Σιτρος, Αθήνα 2004
- Deleuze Gilles, *Η κοινωνία του ελέγχου*, Εκδόσεις Ελευθεριακή Κουλτούρα, Αθηνά 2001, Μετάφραση Π.Καλαμαράς.

- Athens Indymedia, <https://athens.indymedia.org/post/933042/>
- NewYork Times, <https://www.nytimes.com/article/george-floyd.html>

Ευχαριστίες.

Κ. Λάζος

Ε. Λεβεντάκη

Δ. Κοντοδήμος

Δ. Ταμπάκης

Το "Καταφύγιο Μπλε" είναι ένα περιβάλλον, δομημένο με τη μορφή μιας θεατρικής παράστασης, αποτελούμενο από τρεις εγκαταστάσεις, με συνδυαστικά στοιχεία της αφήγησης τον ήχο και το φως. Το έργο αναφέρεται στα στάδια της αποδοχής της εν δυνάμει απώλειας. Το στοιχείο της θάλασσας αντιμετωπίζεται ως το οικείο και προσεγγίζεται μέσα από τη διερεύνηση της έννοιας του νερού. Στη σειρά των εγκαταστάσεων παρουσιάζεται η σχέση του νερού με τον χρόνο. Η αφήγηση ξεκινάει από το στάδιο της σιωπής και της αδράνειας, μετατοπίζεται στην εν - όχληση: το σημείο που οι σκέψεις αναδύονται από τον βυθό στην επιφάνεια και καταλήγει στον όχλο (οχλώ: ανακινώ ύδωρ) προσεγγίζοντας τη δυναμική του πλήθους ως την έκκληση για μια ύστατη αντίδραση.

Ο "Ιδανικός Τάφος" είναι μια εγκατάσταση βασισμένη στην αίσθηση της σιωπής και της αδράνειας. Το μάρμαρο παρουσιάζεται με τη μορφή μαρμαρόσκονης τοποθετημένης σε μια γραμμή, η οποία αντικθεται στο μαρμάρινο τετράγωνο όγκο. Η κινούμενη εικόνα προβάλλει τις διαθλάσεις του φωτός μέσα από στο νερό. Παράλληλα δύο κάθετες γυάλινες επιφάνειες διαθλούν την προβολή στο πάτωμα. Η κίνηση της διάθλασης περιγράφει το νερό και ταυτόχρονα τη χρονικότητα όπως αυτό την ορίζει.

Η "Εν-όχληση" είναι μια εγκατάσταση που παρουσιάζει τη μετάβαση από το σημείο της αδράνειας προς στην επιδίωξη μιας αντίδρασης. Πάνω σε ένα ορθογώνιο μάρμαρο τοποθετείται ένα ανεμιστηράκι, φως, μια μεταλλική επιφάνεια με νερό και σπασμένα κομμάτια καθρέφτη πάνω στα οποία προβάλλεται η διάθλαση του φωτός στο νερό δημιουργώντας μια αμυδρή κίνηση νερού στο τοίχο. Το ανεμιστηράκι δημιουργεί παρεμβολές στην αντανάκλαση της προβολής αλλά ταυτόχρονα λειτουργεί και ως στοιχείο του περιβάλλοντος ήχου.

Το "Κύμα από Συντρίμια" αποτελεί μια εγκατάσταση που αντικατοπτρίζει τη δημιουργία ενός όχλου και μιας βίαιης αντίδρασης πριν το τέλος. Η περιγραφή του κύματος διαμορφώνεται από τη διαβάθμιση των διαφορετικών υλικών, ξεκινώντας από μαρμαρόσκονη και καταλήγοντας σε μεγάλα αιχμηρά γυαλιά . Με τη χρήση προβολής στο εσωτερικό του κύματος δημιουργείται η αίσθηση της ροής, ενώ μέσω της ανάκλασης στο τοίχο προσκαλεί τον θεατή να γίνει μέρος του ή να τον προσηπεί.

ΑΘΗΝΑ ΠΑΥΛΟΥ ΜΠΕΝΑΖΗ